

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/42451,Fabryka-Maszyn-Rolniczych-AgrometArchimedes-we-Wroclawiu.html>
11.05.2024, 01:01

Fabryka Maszyn Rolniczych Agromet–Archimedes we Wrocławiu

Fabryka Maszyn Rolniczych Agromet–Archimedes we Wrocławiu, 1875 bracia Oberwath kupili we Wrocławiu niewielki plac przy ul. Robotniczej. Przenieśli tam z Rawicza swoją Fabrykę Śrub i Nakrętek. Zakład pocz. działał pn. Wrocławska Fabryka Śrub i Nakrętek SA. 1886 po przyłączeniu do niej domu handlowego w Berlinie powstał nowy zakład –Archimedes SA dla Stali i Przemysłu Żelaznego. 1915 zatrudniał ponad 2 tys. osób. 1923–1931 wchodził w skład koncernu Linke–Hoffmann–Lauchhammer. 1931 fabryka zmieniła nazwę na Archimedes–Śląsko-Saksońskie Fabryki Śrub SA. 1941–1945 fabryka zatrudniała przymusowych pracowników z terenów okupowanych przez III Rzeszę: Polaków, Czechów, Francuzów, Rosjan.

1945 w wyniku działań wojennych fabryka została zniszczona. Po wojnie podjęto decyzję o odbudowie zakładu pn. Śląska Fabryka Śrub Archimedes SA. Pierwszym dyrektorem został Tadeusz Szlarski. Pod koniec 1945 zakład zatrudniał 121 osób. Od 31 XII 1949 zarządzeniem Ministra Przemysłu Ciężkiego przemianowana na Zjednoczone Zakłady Archimedes. 1963 zakończono produkcję śrub. Od lat 50. produkowano narzędzia i maszyny. 1963–1972 rozbudowano zakład, który w 1971 zatrudniał 2400 osób. Od 1972 rozpoczęto produkcję różnego rodzaju doजारek mechanicznych, które produkowano do 1993. VIII 1976 nazwę zmieniono na Fabryka Maszyn Rolniczych Agromet–Archimedes. 1969–1990 ukazywał się dwutygodnik zakładowy „Nasze Problemy”.

25 VII 1980 pracownik narzędziowni Czesław Żygadło poinformował załogę o strajkach w zakładach na Lubelszczyźnie. Pracownicy narzędziowni rozpoczęli strajk do

którego przyłączyli się koledzy z innych wydziałów. Domagano się m.in. podwyżki płac i godnego traktowania, wysunięto też postulaty wewnątrzzakładowe. Strajk trwał 2 dni i zakończył się sukcesem, dyrekcja zgodziła się spełnić większość postulatów. 1980–1990 dyr. naczelnym był Leon Łeszyk.

29 VIII 1980 na fali sierpniowych strajków załoga przystąpiła do kolejnego protestu, powołano Zakładowy KS. Po podpisaniu porozumień w Gdańsku i Szczecinie w zakładzie zawiązał się Komitet Robotniczy, na czele którego stało 11-osobowe prezydium, które tworzyli: Stanisław Brudak, Jan Czerniecki, Ryszard Foltyn, Jerzy Frycz, Leszek Gałka, Władysław Ganczarczyk, Edmund Kołodziejczak, Mieczysław Sieradzki, Stanisław Sikorski, Jan Słupicki i Marek Szymański.

Po VIII 1980 doszło do rozpadu dotychczasowej organizacji związkowej w zakładzie. Utworzono „S”, do której zapisało się 92 proc. załogi i zw. zaw. branżowe metalowców – 8 proc. załogi. Obie organizacje nie podejmowały współpracy.

XI/XII 1980 odbyły się wybory do Komisji Zakładowej, przew. został Mieczysław Sieradzki. W skład 30-osobowej KZ weszli m.in. Jan Słupicki (z-ca przew.), S. Brudak, J. Czerniecki, Józef Zębała, Tadeusz Hender, Stanisław Cieślik, Maciej Kępiński, Antoni Boksiński, Janusz Szczurek, Stanisław Skotny. Podstawową komórką związkową w zakładzie były koła „S” na poszczególnych wydziałach.

1980–1981 władze związkowe zajęły się ochroną praw pracowniczych i poprawą warunków finansowych, socjalno-bytowych i bhp.

11 XII 1981 M. Sieradzki i J. Słupicki wzięli udział w zebraniu ZR Dolny Śląsk, na którym zostali poinformowani, że ich zakład został wyznaczony do przeprowadzenia strajku okupacyjnego w wypadku siłowego rozprawienia się przez władze z „S”.

14 XII 1981 rano załoga podjęła decyzję o rozpoczęciu strajku okupacyjnego. W zakładzie w poszczególnych kołach przeprowadzono referendum, w którym załoga opowiedziała

się za przystąpieniem do strajku. KZ przekształcono w ZKS. Organizowano żywność, [system](#) łączności z rodzinami. 15 XII 1981 po pacyfikacji Państwowej Fabryki Wagonów Pafawag i Dolnośląskich Zakładów Wytwórczych Maszyn Elektrycznych Dolmel WP i ZOMO otoczyły zakład. Do ZKS przyszedł dowódca ZOMO z grupą oficerów i zażądał przerwania strajku. Rozpoczęto rozmowy, przerwane nast. przez wtargnięcie na teren zakładu ok. 20 czołgów, Ostatecznie pod presją ZKS podjął decyzję o zakończeniu strajku.

I 1982 przew. ZKS M. Sieradzki i jego z-ca J. Słupicki zostali wezwani do KW MO we Wrocławiu na przesłuchanie i aresztowani. W trybie doraźnym zaczęto przygotowywać proces karny za organizację strajku.

II 1982 obaj zostali zwolnieni, a tryb procesu zmieniono na zwykły, ale oskarżenie rozszerzono na wszystkich 15 członków ZKS. Odpowiadali z wolnej stopy, 21 IX 1982 Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej skazał M. Sieradzkiego, J. Słupickiego na rok i 3 mies. pozbawienia wolności w zawieszeniu. S. Brudaka, J. Czernieckiego, Józefa Zębałę, Tadeusza Hendera, Andrzej Szmera, Mieczysława Urbańskiego i Macieja Kępińskiego na 9 mies. pozbawienia wolności w zawieszeniu. Stanisława Cieślik i Danutę Kryszczuk na 3 mies. pozbawienia wolności w zawieszeniu.

I 1982 w zakładzie powołano TKZ, a M. Sieradzki do IX 1982 wchodził w skład RKS Dolny Śląsk. 5 XI 1982 został on aresztowany, nast. internowany w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie, 23 XII 1982 zwolniony.

W stanie wojennym internowani zostali czołowi przedstawiciele związku m.in. Jan Czerniecki, Andrzej Furmanek, Marek Kępiński, Edmund Kołodziejczak, Adam Konieczny, Mirosław Kopeć, Kazimierz Najdek, M. Sieradzki, S. Skotny i Stanisław Skowroński.

Do 1989 TKZ ograniczała się do podtrzymywania oporu, malowania haseł antykomunistycznych na terenie zakładu, kolportażu podziemnych wydawnictw, wywieszania flagi „S” (na kominie zakładowej kotłowni), zbierano składki, organizowano pomoc dla internowanych i ich rodzin.

1983–1989 TKZ w Archimedesie wchodziła w skład MKK Zachód razem z zakładami Pafawag, Dolmel, oraz Instytutem Aparatury Systemów Energetycznych. W TKZ aktywni byli m.in. Franciszek Białas, Edward Piech, Józef Zębala. 1985–1989 struktura wydawała pismo podziemne „Robotnik Wrocławski” kolportowane na terenie zakładów pracy. Reprezentantem TKZ Archimedes w redakcji był F. Białas.

Po delegalizacji „S”, w XII 1982 zawiązała się grupa inicjatywna neozwiązków, która 11 I 1983 doprowadziła do rejestracji Zw. Zaw. Pracowników w FMR Agromet-Archimedes na czele którego stał do 1986 Mieczysław Kosmala, 1986–1987 Stanisław Oryl, a 1987–1989 Józef Dąbrowski.

Od 16 X 1988 w zakładzie działał Komitet Organizacyjny „S” na czele którego stanął Michał Małanka.

22 VI 1989 wybrano nową KZ, na czele której stanął F. Białas. 22 X 1989 po jego rezygnacji nowym przew. KZ został M. Sieradzki. W „S” było wówczas 560 pracowników zakładu. I 1992 – III 2020 KZ w Archimedesie kierował Roman Rolnik.

Po 1989 w wyniku transformacji nastąpił gwałtowny spadek popytu na wyroby fabryki, co przełożyło się na trudności finansowe. Zadłużenie fabryki wynosiło ponad 86 mld zł. 1994 fabryka wszczęła postępowanie ugodowe i przywróciła płynność finansową, zmieniła profil produkcji. 1994 została przekształcona w jednoosobową spółkę skarbu państwa Archimedes SA. Zatrudnienie zmalało do 500 osób, a 2005 do 230 osób. Zakład zajmuje się obecnie obróbką metali, produkcją łożysk i kół zębatych, produkcją narzędzi i maszyn ogólnego przeznaczenia.

2000 poświęcony został przez ks. kard. Henryka Gulbinowicza sztandar KZ. VII 2005 z inicjatywy KZ na terenie zakładu umieszczono tablicę upamiętniającą lipcowy strajk z 1980.

2005 do „S” należało 72 proc. załogi (164 członków), do ZZ Pracowników Archimedes SA- 16 proc. załogi.

27 V 1985–31 I 1987 Wydz. V WUSW we Wrocławiu

rozpracowywał TKZ „S” w Archimedesie w ramach SOR
krypt. Świt.

Grzegorz Waligóra

[Region Dolny Śląsk, Wrocław](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)